

Digitalisering af det historiske jernbanenetværk

Fertner, Christian

Published in:
Jernbanen

Publication date:
2012

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Fertner, C. (2012). Digitalisering af det historiske jernbanenetværk. *Jernbanen*, (6), 42-43.
<http://www.jernbaneklub.dk/jernbanen/default.asp>

Digitalisering af det historiske jernbanenetværk

Af Christian Fertner

Trafikknudepunktet Grindsted mistede sin passagertrafikken på jernbanen, da privatbanen Varde-Grindsted lukkede for trafik den 31. marts 1972, som det sidste af ialt seks jernbaneforbindelser ud i landet. VCJ Sm 6 og Sp 20 på vej mod Varde den 19. februar 1972 ved trinbrættet i Skonager (Foto: Asger Christiansen)

Centret for Strategisk Byforskning (www.byforskning.dk) startede i marts 2012 et nyt forskningsprojekt, der omhandler udfordringer hos og fremtiden for danske stationsbyer. Som datagrundlag digitaliserede vi bl.a. det danske jernbane netværk, normal- og smalspor, siden 1847 i grove træk. Denne opgørelse vil vi i det følgende kort præsentere for læserne af Jernbanen.

Der eksisterer en del forskning indenfor det historiske jernbanenetværk i Danmark, bl.a. Aage Aagesens omfattende studie fra 1949 ("Geografiske studier over jernbanerne i Danmark", Hagerup). Dengang var nettet næsten dobbelt så langt som det er i dag. Studiet var grundlaget for vores arbejde. Derudover anvendte vi gamle luftfotos og historiske topografiske kort til at digitalisere jernbanens forløb i GIS (Geografisk Informations System). Digitalisering blev foretaget i 1:40.000 målestok. Derudover anvendte vi informationer fra hjemmesiderne (www.danskejernbaner.dk og <http://jernbanestationer.dk>) samt diverse artikelhenvisninger fra den danske Wikipedia til at komplettere opgørelsen over årene for indvielse (og nedlæggelse) af strækningerne vedrørende drift af passagertrafik. På grund af brugen af disse sekundære kilder kan opgørelsen indeholde små fejl.

I tabellen kan ses jernbane netværkets udvikling. Indenfor de nuværende grænser af Danmark begyndte jernbanealderen med åbningen af København-Roskilde strækning i 1847 og nåede sit højdepunkt med over 5.300 km jernbane i 1929. I dag er netværket nede på 2.500 km. Den største del af det nuværende net eksisterer siden de første årtier der jernbanen kom til Danmark. 79 % af de nuværende strækninger blev indviet før 1900, 92 % før 1930.

Den første længere strækning, der blev nedlagt, var smalsporbanen fra Gråsten over Aabenraa til Løgumkloster i 1926, som dog blev delvist erstattet af normalspor. Fra 1930erne frem til 1970erne blev en række strækninger lukket. Især i slutningen af 1960erne og begyndelsen af 1970erne blev over 1000 km jernbane lukket indenfor få år, især i Jylland og på Fyn. I alt blev over 3000 km jernbane nedlagt gennem tiden. En del af det blev dog erstattet med en ny linieføring eller færger med broer. Efter 1974 skete der kun små ændringer i jernbane netværket sammenlignet med de foregående 130 år.

Kortet viser historiske og nuværende jernbane strækninger i Danmark inkl. årene for indvielsen (for 1847-1946 kun de sidste to cifre) og nedlæggelsen (for 1900-tallerne kun de sidste to cifre). En animation over udviklingen af jernbanenettet over tiden kan ses på YouTube (<http://www.youtube.com/watch?v=RKACPb-lmH4>). I vores projekt vil vi bruge datasettet til at analysere jernbanens betydning på byernes udvikling. Projektet afsluttes i begyndelsen af 2013. 📺

År	Længde i alt, heraf færger i () målt i km		Ændring i jernbane netværket målt i km henv. %	
1847	31	(0)	-	-%
1860	110	(0)	79	252%
1870	868	(0)	758	690%
1880	1686	(8)	818	94%
1890	2140	(42)	454	27%
1900	3249	(75)	1109	52%
1910	4044	(119)	795	24%
1920	4952	(119)	908	22%
1930	5290	(143)	338	7%
1940	4894	(130)	-396	-7%
1950	4743	(130)	-150	-3%
1960	4298	(186)	-446	-9%
1970	2914	(124)	-1383	-32%
1980	2546	(120)	-368	-13%
1990	2526	(93)	-21	-1%
2000	2495	(19)	-31	-1%
2010	2516	(19)	21	1%

Jernbanenetværk for passagertrafik i Danmark 1847-2012

Jernbane

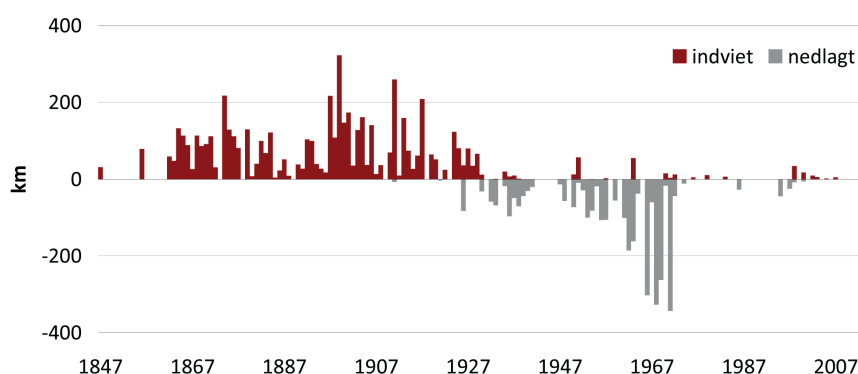
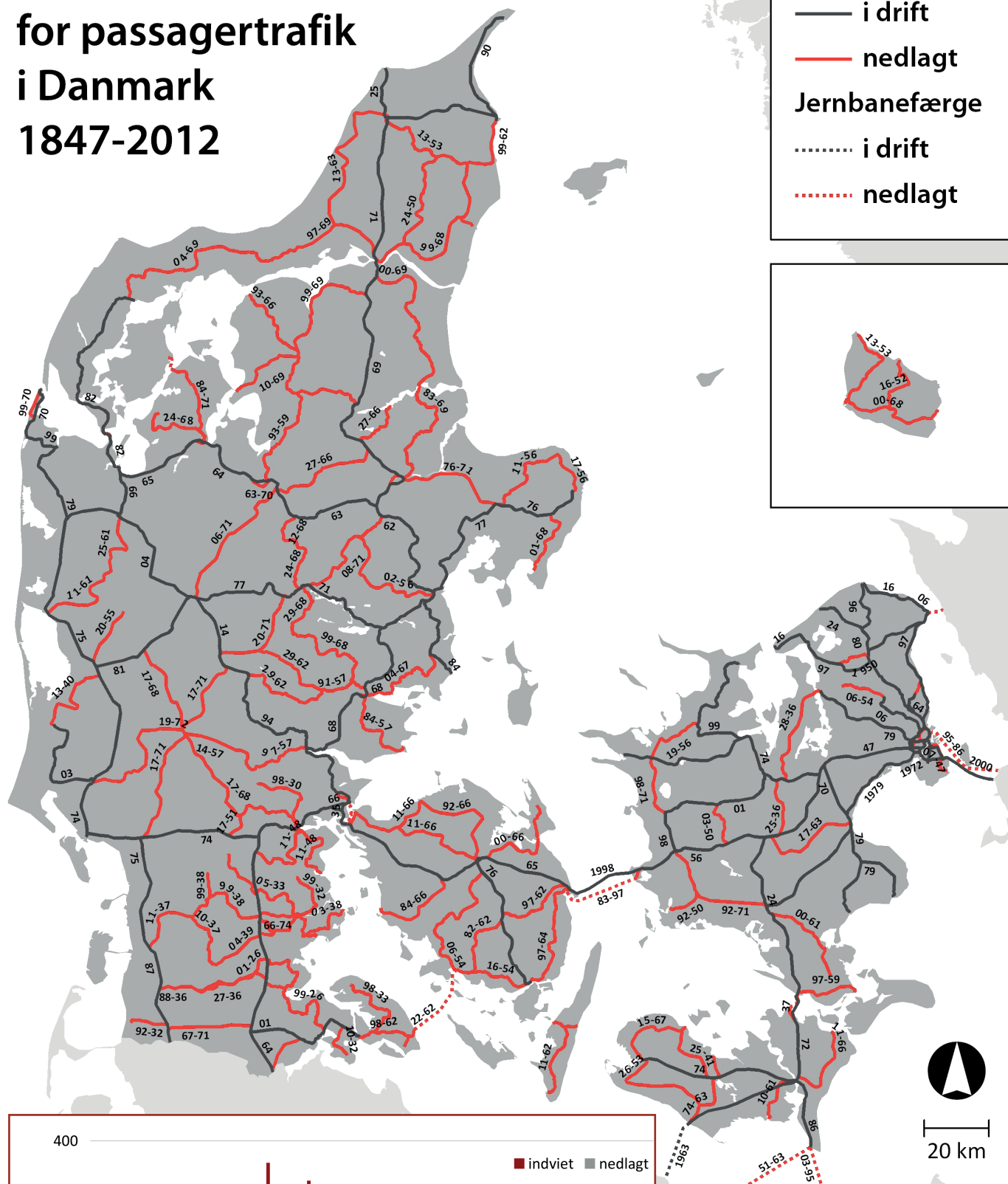
— i drift

— nedlagt

Jernbanefærge

..... i drift

..... nedlagt

Kort over det danske jernbanenet med passagertrafik 1847-2012, vist med årstal for åbning og nedlæggelse.

Til venstre graf over ændringerne i jernbanenettets udstrækninger i 1847-2007. Udstrækningen i kilometer pr. 10 år fremgår af tabellen på modsatte side.